

Domnia lui Alexandru Ioan Cuza care a durat din 1859 până în 1866, s-a remarcat prin obiective care au dus la realizarea României moderne, la deschiderea drumului pentru emanciparea națională deplină care a culminat cu realizarea României Mari în 1918. Obiectivul major al politicii promovate de Cuza pe plan intern și extern a fost consolidarea statului realizat prin dubla alegere de la 24 ianuarie 1859. În acest sens, măsurile de consolidare și unificare a statului român în plan politic în primul rând, dar și în plan economic și social au vizat în perioada 1859-1861: unificarea aparatului de stat, măsurile în plan extern bazate pe respectarea strictă a autonomiei principatelor.

Etapa următoare, după recunoașterea dublei alegeri, a avut în vedere realizarea unor reforme pentru construirea României moderne. Guvernul unic și Adunarea legiuitoare erau dominate de conservatori - guvern condus de Barbu Catargiu. S-au ivit dificultăți în aplicarea programului de reforme. Guvernul și Adunarea legiuitoare, dominate de conservatori, propun un proiect de legi care lăsa neatinsă baza proprietății funciare, atmosfera fiind tensionată.

În acest context, primul ministru Barbu Catargiu este asasinat la 23 iunie 1862. Împotriva marilor realizări ale lui Cuza, realizarea unirii, politica de apărare și consolidare a unirii și autonomiei în Adunare se constituie monstruoasa coaliție, iar în 1863 această formațiune eterogenă, formată din stânga radicală și dreapta conservatoare, avea ca obiectiv înlăturare lui Cuza și aducerea prințului străin. La 12/24 octombrie domnitorul numește un nou guvern prezidat de Mihail Kogălniceanu.

Cu acest guvern realizează reformele cele mai importante pentru dezvoltare și afirmarea statului român modern: - decembrie 1863 - secularizarea averilor mănăstirești, atât a mănăstirilor pământene, cât și a mănăstirilor închinat; Legea cu toată opoziția Turciei și Rusiei, a fost votată la 25 decembrie 1863. 25,6% din pământul agricol trecea în proprietatea statului român.

- perioada decembrie 1863 - mai 1864 se desfășoară o activitate legislativă intensă - care a dus la adoptarea de legi după modelul francez: legea contabilității, legea comunală și a organizării judecătorești. - sunt create Casa de conturi și Consiliul de Stat, Legea Puterii Armate și Legea Instrucțiunii, nesancționate de domnitor. În aprilie 1864 începe lupta pentru adoptarea Legii rurale,

pentru împrăștierea țaranilor. Proiectul propus de Mihail Kogălniceanu este respins, Camera dominată de conservatori dă vot de blam guvernului condus de Mihail Kogălniceanu.

Printr-o lovitură de stat Domnitorul Cuza dizolvă Adunarea la 2/14 mai 1864. Sunt adoptate Statutul Dezvoltător al Convenției de Pace de la Paris, de fapt o nouă constituție, o nouă lege electorală. Acestea sunt aprobate prin plebiscit care confirmă Regimul Autoritar, instalat la 2/14 mai 1864. Schimbările din mai sunt recunoscute în plan internațional printr-un acord din 28 iunie 1864, toate acestea după o intensă activitate diplomatică, cu mari dificultăți. Statutul Dezvoltător al Convenției de la Paris, de fapt o nouă Constituție prevedea creșterea prerogativelor domnitorului, drept de inițiativă legislativă, dreptul de a numi un sfert din membrii Senatului – corp ponderator și pe Președintele Camerei.

Scad drepturile Adunării și cresc atribuțiile Consiliului de Stat în elaborarea legilor. Senatul primește dreptul de a primi petiții. Legea electorală menține votul cenșitar, alegătorii fiind împărțiți în: alegători primari care votau prin delegație, direcți după avere. În august 1864, adoptă Legea rurală însoțită de o proclamație la 26 august 1864. Legea rurală prevedea împrăștierea țaranilor în funcție de numărul de vite posedat, deci de puterea economică. Țăranii au fost împărțiți în trei categorii, pământul nu trebuia să depășească 2/3 din moșie și nu putea fi înstrăinat timp de 30 de ani. Răscumpărarea pământului a fost estimată la o perioadă de 15 ani. Legea desființa obligațiile feudale, consolida gospodăria țărănească din sate.

Legea rurală a adus prosperitate la sate dar a avut și limitele ei. Mai trebuie remarcate condițiile în care a fost impusă, ce a reprezentat la vremea ei pentru lumea satului românesc ca de altfel și legea Instrucțiunii Publice. Limitele constau în pământul insuficient, reforme, abuzuri, situația financiară a țărănimii. În 1864 s-a desfășurat o activitate legislativă intensă prin: introducerea sistemului de măsuri și greutăți, crearea școlii de poduri, legea instrucțiunii Publice din decembrie 1864, cu introducerea sistemului de învățământ în trei etape: primar, secundar, superior și prevederea obligativității învățământului primar. Toate acestea sunt importante, dar trebuie menționate și Legea organizării Armatei, cu prevederi privind modernizarea acesteia, asemănător armatelor europene și îndeosebi Codul civil, după modelul napoleonian, care reglementa aspectele diferendelor civile din societatea românească.

În ianuarie 1865 relațiile dintre domnitor și Kogălniceanu se înrăutățesc, în urma succesului politic al turneului primului-ministru în Oltenia, animozități cu unii membri ai guvernului și anturajului lui Cuza, acțiunile de denigrare a Monstruoasei Coaliții. La 26 ianuarie 1865, primul-ministru, Kogălniceanu își dă demisia, iar aceasta este acceptată de domnitor. Acțiunile întreprinse de Cuza stabilizează situația din țară, prin adoptarea legii prin care domnitorul numea Mitropolii. Autocefalia bisericii duce la consolidarea statului român. Anul 1865 accentuează campania de denigrare a domnitorului ,datorită înfierii unuia din fii naturali.

Tulburările privind discreditarea domnitorului organizate de Monstruoasa coaliție dirijează mișcarea din 15 august 1865 care a compromis imaginea lui Cuza pe plan extern, Franța care îl susținea este dezamăgită, în cercurile politice românești se vorbea tot mai mult de necesitatea unui Principe străin. Intenția de a renunța la tron este transmisă într-o scrisoare adresată lui Napoleon al III-lea, dar și Parlamentului la 5/17 decembrie 1865. Forțele de opoziție sunt încurajate de această atitudine a domnitorului și la 11 februarie 1866 este silit să abdice, luând calea exilului. Se instituie o locotenentă domnească și un guvern condus de Ion Ghica. România intră într-o altă perioadă a evoluției, a prințului străin cerut de Adunările Ad-hoc. Abdicarea forțată este considerată de Mihai Eminescu un act de lașitate. În momentul plecării, Cuza a răspuns membrilor Locotenenței domnești, și membrilor guvernului: „Să dea Dumnezeu să-i meargă țării mai bine fără mine, decât cu mine. Să trăiască România!”.

Alexandru Ioan Cuza s-a stins din viață la data de 15/27 mai 1873, sub privirile neputincioase ale soției sale și ale medicilor, la hotelul „Europa”, din Heidelberg (Germania). El a rămas în conștiința românilor ca un mare domitor, reformator, care a deschis drumul realizării statului român modern și Statului Național Unitar Român. Din această cauză, Theodor Rosetti (cumnatul său), la data de 24 mai, a luat rămășițele pământești ale fostului domn în țară cu un tren mortuar special până la Ruginoasa, județul Iași, la 27 mai 1873. A fost înmormântat în incinta bisericii din curtea conacului familiei de la Ruginoasa, care fusese cumpărat de la Mihail Sturza, vărul principesei Elena RosettiCuza. La înmormântare au participat mii de țărani, dintre care amintim pe Vasile Alecsandri, Costache Negri, Mihail Kogălniceanu, Petre Grădișteanu, Petru Poni.

Mihail Kogălniceanu spunea la slujba religioasă: „Nu greșalele lui l-au răsturnat, ci faptele cele mari”. Același sfetnic devotat menționa, ca o concluzie pentru domnia lui Alexandru Ioan I: „Fața țării este pagina istoriei lui Alexandru Ioan Cuza. Alexandru Ioan I nu are trebuință de istoriograf. El singur și-a scris istoria sa, prin legi, prin actele cu cari a făcut el un stat, o societate, alta decât aceea ce i-a fost dată, când l-am proclamat domn”. Alexandru Ioan Cuza este o personalitate emblematică a istoriei românilor. Românii nu au uitat Domnul Unirii, împrumutării țăranilor, pe cel care a dat Legea instrucțiunii publice, cu învățământ gratuit pentru învățământul primar.

Tablourile domnitorului erau aproape în toate casele de țărani, poveștile despre Cuza, făceau parte din mentalul colectiv, cântecele populare dedicate domnului reformator mai sunt încă cunoscute de rapsozii satelor. La cererea țăranimii, intelectualii localităților din țară, partidele de guvernământ au fost nevoite să atribuie denumirea Alexandru Ioan Cuza unui număr de 16 localități rurale, precum și unor școli din județele Vaslui, Neamț, Iași, Galați, Vrancea, Bacău, Prahova, Călărași, Kahul și Ilfov.

De asemenea, numele domnitorului și cel al principesei Elena Cuza au fost date unor străzi, bulevarde și piețe. Monumente de for public (istorice) și busturi au fost realizate și instalate la: Iași, Craiova, Galați, Focșani, Râmnicu Sărat, Huși, Bârlad, Brăila, Ploiești, București, Florești (județul Prahova), Gorgota (județul Prahova), Heidelberg (Germania), Chișinău (Republica Moldova), Gura Galbenă (Raionul Cimișlia, Republica Moldova). Istoria domniei și înfăptuirilor pentru realizarea statului modern este obiectul forte al unor muzee din: Iași, Galați, Ruginoasa (județul Iași) și Focșani. Istoriografia domniei și reformelor înfăptuite au fost obiectul istoricilor români și străini, compoziții muzicale, picturi, lucrări grafice. Prin toate aceste realizări, poporul român aduce un omagiu lui Alexandru Ioan Cuza, care a intrat în eternitate prin faptele sale.

Cuza este domnul nostru
Este domnul țăranilor,
Este domnul românilor,
Este domnul Unirii,
Este domnul visurilor noastre,
Este domnul care a dat speranță pentru viitor.

(O însemnare de pe un tablou al domnitorului dintr-o casă țărănească din Vlașca).

prof. univ. dr. Ștefan Păun